

Symposium Erkend Talent

Ontmoeten en verbinden

Wie met hart en ziel projecten begeleidt en voorwaarden schept voor podiumkunst door mensen met een beperking, heeft de handen doorgaans meer dan vol. Hoe hoog het uitwisselen van ervaringen met anderen ook op het verlanglijstje staat, tussen droom en daad staan altijd praktische bezwaren. Kunstfactor en Special Arts constateerden deze behoefte aan uitwisseling en aan informatie over de stand van zaken in het werkveld. Ze maakten een inventarisatie van het brede en gevarieerde landschap van theater, muziek en dans. Het resultaat, een kleurrijk boek, werd gepresenteerd op het gelijknamige symposium Erkend Talent.

Aaltje van Zweden van Stichting Papageno (rechts)
en dagvoorzitter Andrea van Pol.
Foto: Han Terheggen

Ontmoeten en verbinden, onder die noemer was de dag samen te vatten die op 11 november in De Nieuwe Veste, het Centrum voor de Kunsten in Breda, werd gehouden. Vele regisseurs, artistiek en zakelijk leiders, vertegenwoordigers van gemeenten, provincies en fondsen waren daar aanwezig. Na de opening door Klaaske de Vos, directeur van Special Arts, en Frederike Weisner, hoofd Beeldende Kunst, Nieuwe Media en Theater van Kunstfactor, introduceerde de Duitse choreografe Gerda König haar visie en werkwijze.

Een nieuwe esthetiek

Gerda König, artistiek leidster van dansgezelschap DIN A 13, treedt met haar dansers over de hele wereld op. Ze is al vele jaren bezig met het onderzoeken van een nieuwe esthetiek. Lang met hetzelfde team werken leidt tot verdieping en diversiteit. Het is gemakkelijk te zeggen dat de positie van de zelfbewuste König luxe is, maar dan vergeet je dat ze alles voor elkaar heeft gekregen door hard te vechten.

“Iedereen met een fysieke handicap gebruikt zijn lichaam anders”, zei

Gerda König, die als gevolg van een progressieve spierziekte zelf in een rolstoel zit. “Toen ik vijftien jaar geleden bij toeval in een workshop terecht kwam, zag ik een andere spastische vrouw in een rolstoel een onbeheerste beweging maken. Dat werd niet gezien als een afwijking, maar als een mooie beweging. Het riep bij mij de vragen op: wat is schoonheid, wat is normaal, wat is professioneel?”

Door uit te gaan van wat iemand kan in plaats van bewegingen aan te leren, onderzocht ze de mogelijkheden van het lichaam. König: “Je moet de handicap niet verdoezelen, gewoon benutten wat er is en kijken hoe ver je kunt gaan. Werken met deze dansers levert nieuwe bewegingen op, een nieuwe esthetiek. Voorspelbaar is het nooit. Ik stimuleer iedereen de grenzen op te zoeken om nog beter te presteren. Ik wil dat ze uit de rolstoel springen.”

Vorbereiding en aandacht

Na Gerda König stonden twee paneldiscussies door mensen uit het werkveld op het programma. Over het thema werkwijze, kwaliteit en talentontwikkeling spraken Aaltje van Zweden van de stichting Papageno, Theo Frentrop van Theaterwerkplaats Tiuri, Els Hoonhout van Community Art Dario Fo en Carolien Hermans, adviseur dans bij Kunstfactor en promovendus aan de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten (AHK).

Hoewel ieder vanuit een andere invalshoek met de podiumkunst te maken heeft, zijn er in de praktijk

Drumband
Nooit Gedacht
zorgde voor
een muzikale
omlijsting
Foto: Han
Terheggen

veel overeenkomsten. Bij Tiuri is het vertrekpunt de eigen inbreng van de spelers en professionele begeleiding. Er is geen thema bij voorbaat. Het gaat om wat er leeft in de groep. Bij Dario Fo begint een productieproces ook blanco. Tijdens het proces krijgt de inhoud gestalte. Hoonhout: "Wij maken community art. Mensen met een beperking horen bij de samenleving. Daarom betrekken we hen ook bij onze voorstellingen."

Aaltje van Zweden vertelde dat Papageno zich in grote muziekprojecten richt op de kennisgeving en samenwerking tussen jongeren met autisme en onderwijsinstellingen, culturele organisaties en kunstenaars. De projecten sluiten aan bij bestaande muziek. Omdat de gedragsproblemen soms lastig hanteerbaar zijn, eisen de projecten veel voorbereiding en aandacht. "Kwaliteit leveren is de grootste uitdaging. In maart 2011 hebben we een voorstelling met zestig kinderen, die is opgenomen in de reguliere theaterprogrammering."

Carolien Hermans spreekt vanuit haar werk bij de AHK. Er is behoefte aan deskundigheidsbevordering. Special Arts en studenten zelf kwamen met de vraag naar mogelijkheden voor expertiseontwikkeling.

Het podium democratiseert

In de discussie stond het kunstproduct centraal en leek het proces daaraan ondergeschikt. Voor Aaltje van Zweden gaan proces en product samen. Talentontwikkeling is ook een speerpunt in het beleid van Papageno. "Autisten zijn geen podiumdieren. Ze moeten zich vertrouwd voelen in het werkproces en dan mooie verhalen laten zien."

"Mensen met een beperking zijn zowel zichtbaar als onzichtbaar", zei Carolien Hermans. "Ze vallen op in het straatbeeld, maar verder weet je niet hoe ze functioneren. Op het podium tonen ze zich. Daar vindt een ontmoeting plaats. Het is een spel van kijken en bekeken worden. De afspraak is dat de toeschouwer zonder gêne mag kijken, hij is uitgenodigd. Het podium democratiseert. Dat is een verademing."

Zichtbaarheid stimuleren

Nadat de drumband Nooit Gedacht uit Gemert de zaal had verblijd met enthousiast en overrompelend tromgeroffel, nam een nieuw panel plaats op het podium. De leden bogen zich over zichtbaarheid en erkenning, randvoorwaarden en inclusiviteit. De gesprekpartners waren Elsbeth Rozenboom, senior deskundigheidsbevordering en adviseur theater Kunst & Cultuur Gelderland, Ingrid Tuinenburg, directeur van de Nederlandse Stichting voor het Gehandicapte Kind (NSGK), Jettie Rattink, directeur van Centrum voor de

Kunsten Nieuwe Veste in Breda en Mieke Julien, artistiek leider van het Handtheater Amsterdam.

Alle gesprekspartners constateerden dat de zichtbaarheid van de podiumkunst door mensen met een beperking groeit. Ingrid Tuinenburg is actief bezig om die zichtbaarheid te stimuleren. Het 5D festival in september 2010 in Amsterdam-Noord was daarvan een voorbeeld. "We wilden de gescheiden circuits bij elkaar brengen. Er is geen nadruk gelegd op de handicaps om te voorkomen dat mensen van tevoren al zouden zeggen: het is niks voor mij. Dat is gelukt. Het kunstaspect heeft voor ons geen prioriteit. De NSGK wil op de eerste plaats samenwerking en ontmoeting stimuleren."

Elsbeth Rozenboom stelde het punt van de kwaliteit aan de orde. "Wij hebben in Gelderland een festival georganiseerd en we wilden daar ook special talents aan bod laten komen. Het spijt me te moeten zeggen dat we geen groep konden vinden die goed genoeg was. Want je moet bij de beoordeling wel kunstcriteria aanleggen. Het publiek wil kunst zien." Ze pleitte ook voor een actief netwerk van mensen die van elkaar kunnen leren. En voor verbindingen tussen de zorgsector en sociale en culturele instellingen. Ze zou een kenniscentrum willen waar je informatie kunt krijgen over wie waar zit en wat doet. Daarnaast moet een dergelijk kenniscentrum ook beleid en visie ontwikkelen. Ze zag daarin een taak weggelegd voor landelijke organisaties als Special Arts en Kunstfactor.

Money needs Charity

Ook het punt van de financiering van mooie plannen kwam aan de orde. Nu een deel van de kunst door de landelijke overheid een linkse hobby wordt genoemd die

zichzelf maar moet bedruipen, lijkt de kans op een geldstroom richting de podiumkunsten door mensen met een beperking niet groot. Zeker als de nadruk komt te liggen op de economische waarde van kunst. Het Fonds voor Cultuurparticipatie stimuleert beleid dat erop gericht is zo veel mogelijk mensen te laten deelnemen aan cultuur. De verwachting is dat de cultuurparticipatie in de luwte van de bezuinigingen zal blijven. Maar zeker weet je het nooit.

Elsbeth Roozenboom vond dat je verder moet kijken dan de overheid: "Money needs Charity." Met andere woorden: probeer particuliere fondsen en bedrijven te interesseren. Voorlopig blijft het de vraag hoe je kunt vermijden dat je bij subsidieaanvragen van welzijn naar cultuur en andersom wordt gestuurd. Roozenboom is duidelijk: dagbesteding valt onder de zorg, kunst onder cultuur. De ervaring van Mieke Julien met het Handtheater is

dat ze vaak tussen welzijn en cultuur heen en weer wordt geschoven. "Er is geen loket voor ons."

Genoeg stof

Na afloop van de discussies was er nog een officieel gedeelte waarin het boek *Erkend Talent* werd gepresenteerd aan Aaltje van Zweden en aan Bart Schneemann, de artistiek leider van het Nederlands Blazersensemble, die samen met de drumband Nooit Gedacht een optreden verzorgde. De heer Van der Velden, burgemeester van Breda, onderstreepte het belang van het symposium en de kunstbeoefenaars. Om het belang van kunst kracht bij te zetten improviseerde de burgemeester (trompet) samen met Bart Schneemann (hobo).

Bij de deelnemers aan het symposium heerste tevredenheid over het geheel. Klaas de Vos benadrukte dat het symposium verkennend was bedoeld. Aan de geanimeerde gesprekken in de wandelgangen te oordelen

was er genoeg stof voor discussie en werkte het symposium ook goed als plaats om contacten te leggen en te verstevigen. Zegert de Zeeuw, artistiek leider van MOMOtheaterwerkplaats uit Ederveen, vond het prettig dat de discussies niet over de hoofden van de deelnemers heen gingen. "Er zijn zinvolle zaken aan de orde gekomen waarvan je dacht: dit gaat over ons. De taak van Special Arts en Kunstfactor is om rond de belangen van groepen concrete zaken te organiseren en de band met de achterban te verstevigen." Op naar een volgende ontmoeting.

Ad van den Kieboom

Het boek *Erkend Talent* is te bestellen bij Special Arts voor € 15,00 (incl. verzendkosten).

De Duitse choreografe Gerda König houdt een introductie over haar visie en werkwijze
Foto: Jasper Schep

